
Slovenska nacionalna sigurnost i europsko sigurnosno ujedinjavanje

ANTON GRIZOLD*

Sažetak

Kao novoutemeljena nacionalna država, Slovenija nastavlja razvijati koncepcije, politike i institucije za osiguranje svoje nacionalne sigurnosti. To čini kao mlada zemlja u novoj Europi, pa mora uzimati u obzir ne samo svoja iskustva, načela i međunarodnu politiku nego i dinamično okruženje raznorodnih prijedloga i nastojanja da se postigne europsko ujedinjenje. To su temeljne postavke za razumijevanje procesa u kojem Slovenija stvara novu mrežu nacionalne sigurnosti, kako na unutarnjoj tako i na međunarodnoj razini, kao i za praćenje slovenskih nastojanja da sudjeluje u europskoj integraciji te da pristupi NATO-u i Europskoj uniji.

Nalazi

1. Nastavljajući definirati sustav nacionalne sigurnosti, Slovenija mora, osim na svoje vlastite potrebe, gledati i na razvoj situacije u novonastalom europskom, pa i svjetskom sigurnosnom okruženju, s obzirom na to da su po definiciji takve politike i institucije tijesno povezane s međunarodnim politikama i institucijama.

2. Od osamostaljenja suvremene Slovenije, želju za temeljitom reorganizacijom društveno-političkih institucija zemlje i reformom sustava nacionalne sigurnosti dijelili su svi Slovenci, a jasno su je izrazile i gotovo sve parlamentarne političke stranke. Temeljno pitanje, treba li reorganizirati Slovensku vojsku ili zapravo demilitarizirati zemlju, za slovensku je vladu i javnost i dalje pitanje oko kojeg još postoje podijeljena mišljenja.

3. Novi slovenski ustav, donesen u prosincu 1991. godine, obuhvatio je sedam bitnih promjena koje zadiru u nacionalni sigurnosni sustav. Te promjene uključuju početak višestranačke parlamentarne demokracije, podjelu vlasti na izvršnu, zakonodavnu i sudbenu, povećanje ovlasti vlade glede proračuna za vojsku i vojne aktivnosti, reorganizaciju Ministarstva obrane i konsolidaciju vojske, ukidanje svih zakona koji vojsci daju autonomiju u ključnim društvenim i političkim područjima te ukidanje

* *Anton Grizold*, izvanredni profesor na Fakultetu za društvene vede, Ljubljana, Katedra za obranboslovlje i voditelj Obramboslovnog raziskovalnog centra.

“posebnih” vojnih škola koje su nekad bile na razini državnih srednjih škola i fakulteta.

4. Tim reformama ukinut je povlašteni položaj koji je vojska nekad uživala u vodećoj vladajućoj stranici, te politička i vjerska diskriminacija. One su utjecale i na to da je slovenski vojni korpus postao društveno reprezentativniji, što se tiče spola, vjere i društvenog podrijetla.

5. Danas je vojska u potpunosti pod civilnim nadzorom, po uzoru na razvijene parlamentarne vlade te je transparentnija i time dostupnija skupštini, sredstvima javnog priopćavanja, akademskim krugovima i javnosti. Novi ustroj također osigurava nadzor najviše nacionalne predstavničke vlasti nad vojnim vrhom, kao i to da sve odluke o nacionalnoj sigurnosti donosi skupština, da je uloga same vojska svedena na izvršnu te da je ona u svakom smislu depolitizirana.

6. Međutim, prilikom promjena civilo-vojnih odnosa pojavili su se problemi pri izgradnji novog sustava nacionalne sigurnosti. Oni su nastali zbog odgode usvajanja novih zakona i neodređene odgovornosti državnih zakonskih institucija prema skupštini i prema javnosti u pitanjima nacionalne sigurnosti. Takvo stanje, pak, govori o antagonizmu i nezrelosti slovenske politike, u kojoj je novonastala elita rastrzana unutarnjim sukobima te u kojoj građani i stručnjaci još uvijek nemaju dovoljno značajan utjecaj.

7. Na međunarodnom planu Slovenija je, umjesto takmičenja, prihvatila suradnju kao glavnu strategiju međunarodnog rješavanja problema. Slovenija u svojoj regiji čini velike napore da poboljša odnose sa susjednim zemljama. Iako uglavnom uspješna u tim nastojanjima, dva su ključna pitanja koja još nije riješila, a to su zahtjevi talijanskih optanata glede imovinskih prava u Sloveniji i pitanje granice s Hrvatskom.

8. Usprkos političkim čarkama i neodlučnosti javnosti, postoji opća suglasnost da se Slovenija priključi europskim integracijskim nastojanjima, uključujući Europsku uniju i NATO. To je zapravo prvenstveni cilj slovenske vanjske politike, koji Sloveniju službeno obvezuje na miroljubivo razrješavanje međudržavnih sukoba, ali i na to da se sama brani oružjem bude li napadnuta i bude li to potrebno. Slovenija je izrazila snažnu potporu NATO-vom *Programu partnerstva za mir* i njezin obrambeni establishment je vrlo zainteresiran za mogućnosti izobrazbe i obučavanja časnika, osuvremenjivanje kadrovske strukture i njezino prilagođivanje NATO-vim konvencijama, izgradnju komunikacijskog sustava usklađenog s NATO-vim, sudjelovanje u zajedničkim/kombiniranim vježbama te osnivanje međunarodne jedinice za suradnju u svojoj vojsci. Slovenska je skupština donijela zakone kojima se osiguravanjem sredstava za izgradnju slovenskih obrambenih snaga i nabavu opreme po NATO-vim standardima pruža daljnja potpora aktivnostima NATO-a i Partnerstva za mir.

9. Slovenija u suradnji s Partnerstvom za mir vidi prednosti, kao što su psihološki veći osjećaj sigurnosti nacije, sudjelovanje u zajedničkom

planiranju operacija, razvoj suvremenog vojnog ustroja i postupaka po NATO-vim standardima te napokon uključivanje u združenu paneuropsku vojnu i političku strukturu.

10. Slovenska je javnost u potpunosti svjesna činjenice da u okviru integracije i detanta u Europi, NATO ima realne mogućnosti da obnovi i ojača svoju sigurnosnu ulogu. Osim toga, slovenska javnost želi biti pravodobno obaviještena, kako o dobrim tako i o lošim stranama slovenskog članstva u NATO-u.

Suvremeni pojam nacionalne sigurnosti teorijski se može odrediti kao stanje sigurnosti u kojem je osigurana ravnoteža fizičkoga, duhovnog, psihičkog i materijalnog postojanja u odnosu prema drugim sredinama.¹

On obuhvaća ove elemente: postojanje i održavanje teritorijalnog integriteta (uključujući zračni prostor i teritorijalne vode), utjecaj i vjerodostojan položaj nacionalne države u međunarodnoj zajednici, gospodarski razvoj i zaštitu života ljudi i njihove imovine. Zato se danas stanje nacionalne sigurnosti općenito određuje pomoću dva sklopa činitelja koji proizlaze:

- a) iz unutarnjeg okružja nacionalne države i
- b) iz međunarodnoga sigurnosnog okružja (subregionalnog, regionalnog i/ili svjetskog).

Što se unutarnjeg okružja tiče, Slovenija je kao novoosnovana nacionalna država uspjela provesti neke od bitnih promjena nužnih za uspješan prijelaz iz autoritarnog sustava u demokratski društveno-politički sustav i tržišno gospodarstvo. Jedan od temeljnih problema u tom procesu demokratizacije jest uspostava novog okvira nacionalne sigurnosti, a unutar njega regulacija civilno-vojnih odnosa temeljenih na demokratskim načelima koja osiguravaju prevlast civilnih vlasti, te kontrolu nad vojskom i uopće problemima nacionalne sigurnosti.

Oblikovanje novoga slovenskog nacionalno-sigurnosnog identiteta povezuje se sa stvaranjem novoga europskog sigurnosnog okružja, koje je obilježeno sljedećim elementima: prestankom bipolarne podjele Europe, općim detantom među velikim silama, povlačenjem ruske vojske iz srednje Europe (pa tako i iz slovenske blizine), jačanjem suradnje između NATO-a i zemalja srednje i istočne Europe, sve većom složenošću društveno-gospodarskih, nacionalnih i drugih pitanja u postsocijalističkim zemljama, vojno-političkom krizom na Balkanu i pojavom utakmice među velikim silama za nove sfere utjecaja u srednjoj i jugoistočnoj Europi, koja je u prvom redu potaknuta gospodarskim interesima te brigom za sigurnost. Te

¹Grizold, Anton, The Concept of National Security in the Contemporary World, *International Journal on World Peace*, br. 3 (1994.), str. 39.

promjene i procesi donijeli su novu sigurnosnu klimu u Europu, koja potiče na suradnju i mnogostranost u odlučivanju u pitanjima europske politike i sigurnosti. Traganje za zajedničkim i sveobuhvatnim europskim sigurnosnim poretком potječe od spoznaje da je sigurnost u suvremenom svijetu složena mješavina sastojaka koji obuhvaćaju pitanja iz različitih područja društvenog života, kao što su gospodarska, politička, humanitarna, ekološka i vojna. Nadalje, rješavanje sukoba mirnim putem lako bi moglo postati neodrživo, poprimi li neka buduća vojna kriza međunarodne razmjere, a slovenske (buduće) vojne obveze budu zahtijevale da se takva politika napusti. Ograničenja slovenske sigurnosne politike još su očitija kad ih se promatra u svjetlu procesa europskog ujedinjavanja, kao i u odnosu na razvoj suvremene vojne tehnologije, koja bi se lako mogla primijeniti ili zlorabiti u svrhu masovnog uništenja.

U ovom nam je eseju namjera analizirati dosadašnja nastojanja Slovenije da nakon svojeg osamostaljenja stvori novi okvir nacionalne sigurnosti. Ispitat ćemo unutarnja nastojanja da se uspostave državni i društveni ustroji, politika i civilno-vojni odnosi kakvi postoje u demokraciji, te slovenske pokušaje na međunarodnom planu da se ujedini sa Zapadom, osobito s Europskom unijom i NATO-om. Analiza će obuhvaćati i reakciju javnosti na cilj slovenske politike da postane članicom NATO-a.

1. Uspostava novoga okvira slovenske nacionalne sigurnosti

Slovenska je skupština 25. lipnja 1991. godine proglasila nezavisnost Slovenije, što je Sloveniju u političkom i pravnom smislu obvezalo na to da preuzme funkcije državne vlasti na svojem teritoriju. Dan nakon proglašenja nezavisnosti u Sloveniji je došlo do intervencije Jugoslavenske narodne armije (JNA) oklopnim i zračnim snagama. Međutim, angažiranje JNA kao "superpolicajca" pokazalo se neučinkovitim. Kao višenacionalna vojska koju su činili mahom regruti, JNA nije bila u stanju postići nužnu povezanost i borbenu spremnost, što je dovelo do raspada nižih jedinica JNA u kojima su bili pripadnici slovenske teritorijalne obrane (TO).²

Kad je u listopadu 1991. godine JNA napustila Sloveniju, nadzor nad slovenskim teritorijem preuzele su jedinice slovenske TO i policijske snage. Od tog trenutka pojačala se potreba za izgradnjom novoga sustava nacionalne sigurnosti. Valja spomenuti da je nakon prvih slovenskih višestranačkih izbora (1990.) potreba da se pravno regulira proces slovenskog oslobođenja postajala sve važnijom. Najširi zajednički interes svih novih

²Teritorijalna obrana u to je vrijeme bila građanska vojska (sastavljena od male jezgre profesionalaca i velikog broja pričuvnih jedinica), organizirana na razini pojedinih jugoslavenskih republika, općina i nekih većih poduzeća. Prema jugoslavenskom ustavu iz 1974. godine, TO je bila jedan od dva sastavna dijela jugoslavenskih oružanih snaga (drugi je dio činila JNA).

parlamentarnih političkih stranaka očito je bilo temeljito mijenjanje društvenog poretka, uključujući razvoj novoga sustava nacionalne sigurnosti. Ovo posljednje bilo je zapravo naglašeno u programima većine slovenskih političkih stranaka, koji su govorili o vojnom organiziranju, iako je zamisao o demilitariziranoj Sloveniji bila vrlo naglašena prije izbora. Dvije suprotstavljene strane u raspravi o tom pitanju izražavale su dijametralno suprotna i ekstremna stajališta, što je onemogućavalo praktičnu primjenu ijednog od ta dva rješenja. U pokušaju da se odluče između nove slovenske vojske i Slovenije kao demilitariziranog područja, došlo je do raskola unutar samih stranaka, kao i u slovenskoj javnosti.³

Nakon prvih višestranačkih izbora novoizabrana slovenska skupština uvela je temeljite promjene u zakonodavstvu, što je pak omogućilo ukidanje naslijeđenog autoritarnog političkog sustava. Prihvatanjem novoga slovenskog ustava u prosincu 1991. uspostavljen je najširi mogući zakonski okvir za provođenje sljedećih promjena, koje su utjecale na sustav nacionalne sigurnosti Slovenije:

- (1) Provedba zakona o višestranačkoj parlamentarnoj demokraciji;
- (2) Načelo podjele vlasti na izvršnu, zakonodavnu i sudbenu, koje jamči ustav;
- (3) Povećane su ovlasti vlade glede nacionalne sigurnosti te posebice obrane. Vlada predlaže sve troškove obrane te određuje i regulira obrambenu moć vojske;
- (4) Sve izvršne ovlasti u vezi s obranom ima jedno tijelo, Ministarstvo obrane. Glavni stožer Slovenske vojske, kao njezino najviše tijelo i sam je postao sastavni dio Ministarstva obrane, a njegov načelnik neposredno odgovara ministru obrane;
- (5) Slovenska vojska sada je jedina regularna vojna sila u državi u kojoj se kombiniraju elementi stalne vojske i teroriziranih jedinica raspoređenih po cijeloj zemlji;
- (6) Ukidaju se svi zakoni koji su vojsci omogućavali da samostalno regulira svoje poslove (primjerice izobrazbu, socijalno osiguranje i zdravstvenu skrb). Položaj profesionalnih vojnika, časnika i zapovjednika sad je izjednačen s položajem državnih službenika, s nekim iznimkama, kao što je, primjerice, zabrana štrajka, a što proizlazi iz posebne prirode organizacije vojske;
- (7) Ukidaju se sve prijašnje posebne vojne škole. Profesionalni vojnici sad se unovačuju iz srednjih škola i fakulteta prije njihove stručne vojne

³Grizold, Anton, Civilian Supervision Of The Military In Slovenia, *The Public*, svezak 1 br. 4 (1994.), str. 90.

izobrazbe u novim vojnim obrazovnim središtima, a za to je odgovorno Ministarstvo obrane.⁴

Ove reforme u političkom sustavu i sustavu nacionalne sigurnosti omogućile su kvalitativne promjene u civilno-vojnim odnosima u Sloveniji. Ukinuta je nekadašnja tijesna povezanost vojske i komunističke partije, kao i potreba da se profesionalno vojno osoblje učlanjuje u bilo koju stranku. U vojsci su zabranjene sve stranačke aktivnosti, a ukinuta su vjerska ograničenja i diskriminacija. Cjelokupni vojni korpus postao je pristupačniji što se tiče spola, društvenog podrijetla i vjere, a nacionalno i kulturno homogeniji. Ženama su postali pristupačniji položaji profesionalnih časnika i viših zapovjednika. Sada je vojska pod strogim civilnim nadzorom; ministar obrane je civil koji izravno odgovara skupštini i Vladi. Sustav nacionalne sigurnosti u cjelini mnogo je transparentniji i izloženiji nadzoru skupštine, sredstvima javnog priopćavanja, empirijskoj znanosti i kritikama javnosti.⁵

Za razliku od prijašnjeg sustava u Jugoslaviji, odnosi između slovenskih civilnih i vojnih institucija uređeni su slično onima u razvijenim parlamentarnim državama. Takvo uređenje osigurava sljedeće:

- u podjeli civilne i vojne vlasti, civilna prevladava nad vojnom;
- vojno vodstvo je u rukama najvišeg predstavničkog tijela u vlasti;
- sve odluke koje se tiču nacionalne sigurnosti donosi skupština;
- uloga vojske svedena je na puku izvršnu ulogu;
- vojska je depolitizirana.

Usprkos pozitivnom razvoju civilno-vojnih odnosa i cijelog sustava nacionalne sigurnosti u Sloveniji, pojavili su se stanoviti problemi koji su usporili izgradnju demokratskog sustava.

Ovi problemi ponajprije proizlaze:

(1) iz nepotpune uspostave ukupnog pravnog poretka u državi Sloveniji, jer mnogi novi zakoni koji imaju značajan utjecaj na preuređenje raznih područja slovenskog javnog života još nisu usvojeni u skladu s novim ustavom

(2) iz bitno različitog stupnja institucionalizacije između postojećih organizacija nacionalne sigurnosti, te neodgovarajuće odgovornosti zakonskih tijela prema skupštini i javnosti.

Te činjenice prije svega govore o nedorečenostima i nejasnoćama glede odgovornosti za rad državnih institucija i novoga pravnog poretka, kad se

⁴Grizold, Anton, *ibid.*, str. 91.

⁵Bebler, Anton, Slovenian Territorial Defense. *International Defense Review*, svezak 26, br. 1 (1993.), str. 67.

radi o pitanjima u vezi s nacionalnom sigurnošću. Takve se teškoće pojavljuju u današnjoj Sloveniji, koja je obilježena visokim stupnjem ispolitiziranosti, izraženom nesposobnošću građanskog društva i njegovih stručnih udruga da utječu na bitne političke odluke te razdorima unutar novonastale slovenske političke elite, što su ih u politički život unijele brojne osobne i stranačke prepirke oko nepravilnosti, ideologije i promašaja. Činjenica je da je od slovenskog osamostaljenja politička scena postala podjeljenija i opterećena antagonizmom.⁶

Ukratko, u prijelazu iz autoritarnih u demokratske društveno-političke strukture, koji uključuje i stvaranje novog sustava slovenske nacionalne sigurnosti, najproblematičnije je područje sadašnja politička elita, budući da je nesposobna i/ili ne želi prevladati unutarnje antagonizme i ideološka neslaganja koja su duboko usađena u partizanskoj i poslijeratnoj režimskoj prošlosti.

2. Osnovni elementi novog europskog sigurnosnog okružja

Svršetak hladnog rata potaknuo je prava tektonska gibanja u međunarodnim odnosima (slom komunističkih režima u srednjoj i istočnoj Europi, raspad bivšeg SSSR-a, raspad Varšavskog pakta, ujedinjenje Njemačke, itd). Sa stajališta sigurnosti, razne promjene što su uslijedile nakon revolucionarnih promjena 1989. godine donekle su ublažile međunarodne naponosti i povećale sveukupnu sigurnost u Europi. Postojeće organizacije za međunarodnu sigurnost (UN, NATO; EU - Europska unija i OSCE* - Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi) time su se suočile s novim izazovima. U promijenjenim međunarodnim okolnostima one moraju za sebe pronaći novu legitimnost temeljenu na novim zadacima i ustroju što se razlikuju od onih koji su doveli do njihova nastanka u doba hladnog rata i do bipolarne podjele svijeta.

Danas smo u Europi svjedoci procesa ponovne polarizacije političkog i vojnog prostora, kao i stvaranja multipolarnosti, što ima, kako pozitivne tako i negativne posljedice. Djelomično poboljšana sigurnosna klima pokrenula je suradnju među europskim zemljama u traženju i uspostavljanju zajedničkog i povezanog europskog sigurnosnog sustava, ali uz povećanu političku, vojnu, gospodarsku i socijalnu nestabilnost na cijelom kontinentu. Žarišta nestabilnosti i opasnosti u Europi pretežno se mogu naći u području što se prostire od bivšeg SSSR-a kroz srednju Europu, Balkan i dalje prema Bliskom i Srednjem istoku sve do zemalja Magreba.⁷

⁶Grizold, Anton, *Civilian Supervision Of The Military In Slovenia*, op. cit., str. 92.

⁷Winkler, Theodor, *Central Europe and the Post-cold War European Security Order*, str. 33. Iz: Jacob, K. (ur.) *Central European Security Concerns: Bridge, Buffer or Barrier?*, London 1993.

Od 1992. godine vojni aspekt sigurnosti u Europi ograničio se na opasnost od ponovnog naoružavanja, i to osobito na širenje oružja namijenjenog za masovno uništavanje ljudi i materijalnih dobara. Gospodarski aspekt sigurnosti postao je važniji te predstavlja izazov i priliku da se pojača europska politička stabilnost. Europa ostaje podijeljena u dvije skupine. S jedne strane, tu je skupina gospodarski razvijenih zemalja sa zadržanom vanjskom sigurnošću, a s druge, tu je skupina uglavnom post-socijalističkih zemalja u tranziciji, koje su suočene sa sve lošijim društveno-gospodarskim uvjetima koje obilježava hiperinflacija, osiromašenje i nezaposlenost.⁸ Humanitarni aspekt europske sigurnosti također dobiva na važnosti. Brojni doseljenici, izbjeglice i azilanti stvaraju nove "umjetne" manjine. Novi val ksenofobije i rasizma ugrožava sigurnost. Nasilje nad manjinama postalo je način prosvjedovanja, jer se očekivanja ljudi nisu ispunila.⁹

U današnjoj Europi postupno se uvodi šira koncepcija nacionalne i međunarodne sigurnosti, koja uključuje gospodarske, političke, socijalne, humanitarne, ekološke, vojne i druge aspekte. Važno mjesto u toj koncepciji zauzimaju pitanja, kao što su zaštita ljudskih prava i sloboda, demokracija i vladavina prava. Iako se postojeće organizacije za sigurnost u Europi bave i nevojnim aspektima europske sigurnosti, između velikih sila i malih zemalja postoji značajna razlika u težnjama k nacionalnoj sigurnosti. Velike sile još su uvijek usmjerene prema vojnim aspektima svoje nacionalne sigurnosti (obrana granica, teritorijalnih voda i zračnog prostora), dok su male zemlje mnogo više zaokupljene prijetnjama političko-gospodarskim i kulturnim aspektima njihove autonomije. U današnjoj Europi borba za autonomiju i dalje je važan činitelj u političkoj stvarnosti malih zemalja.¹⁰

U svakom slučaju, u interesu je svake male zemlje formulirati širu koncepciju suvremene sigurnosti, poklanjajući pažnju najprije nevojnim aspektima sigurnosti, jer samo tako te zemlje mogu postati suvereni i vjerodostojni partneri u svojim međunarodnim odnosima. Sve se male zemlje nalaze u istom položaju, što se tiče njihove težnje prema miru, stabilnosti i sigurnosti u današnjoj Europi. Možemo ih podijeliti u tri skupine: skupinu malih zapadnoeuropskih zemalja, koje su punopravne članice svih ili većine europskih institucija; skupinu malih zemalja, koje surađuju s europskim institucijama i postupno postaju njihovi punopravni članovi (barem nekih institucija), te skupinu malih zemalja koje su suočene s raznim teš-

⁸Sauerwein, Brigitte, European Security: The Institutional Challenge. *International Defense Review*, 26 (1), str. 31.

⁹Sauerwein, Brigitte, *ibid.*

¹⁰Gartner, H. - Sens, A., Small States And The Security Structures of Europe: The Search For Security After The Cold War, str. 182. Iz: Ingo Peters (ur.), *New Security Challenges: The Adaptation of International Institutions*. St. Martin's Press, New York, 1996.

koćama u svojem ponovnom približavanju europskim institucijama.¹¹ Svrstavanje pojedinih zemalja u jednu od gore navedenih skupina na neki način određuje njihove izgleda u osiguravanju nacionalne sigurnosti i suradnju u stvaranju novog poretka europske sigurnosti. U suvremenoj Europi mir i sigurnost osiguravaju tri činitelja, i to: (1) jačanje sigurnosnih organizacija i odgovarajuća podjela rada među njima (NATO, EU, OVSE*); (2) razvoj političko-vojne suradnje među zemljama kroz mrežu bilateralnih i multilateralnih razgovora o sigurnosti; (3) uspostava mehanizama koji sprječavaju međudržavne sukobe, kao i unutarnje sukobe u pojedinim zemljama, a koji se temelje na vrijednostima i iskustvima dosadašnjeg razvoja OVSE*.

Današnje okružje europske sigurnosti sadrži elemente mira, stabilnosti i sigurnosti, kao i elemente nestabilnosti, nesigurnosti i opasnosti. To okružje, dakle, utječe na sigurnost malih zemalja i pozitivno i negativno.

Razmotrimo neke pozitivne učinke što ih okružje europske sigurnosti ima na sigurnost malih zemalja:

1. općenito popuštanje napetosti između velikih europskih sila, što omogućuje viši stupanj suradnje između zemalja i miroljubivo razrješavanje sukoba i nesuglasica te napokon smanjenje opasnosti od izbijanja većeg oružanog sukoba i neposrednih vojnih prijetnji usmjerenih prema malim zemljama;

2. suradnja malih zemalja u međunarodnim organizacijama za sigurnost na temelju multilateralnih sporazuma. Ovo posljednje im jamči izvjestan utjecaj na politički i sigurnosni razvoj situacije u Europi i daje im mogućnost da izbjegnju preveliku ovisnost o samo jednoj organizaciji ili zemlji;

3. težnja k regionalizmu u Europi otvara nove mogućnosti za suradnju malih zemalja u rješavanju pitanja regionalne sigurnosti (primjerice u okviru Nordijskog vijeća, Konferencije o sigurnosti i suradnji u Sredozemlju, itd.). Iako male zemlje ne mogu riješiti svoje temeljne dvojbe glede sigurnosti u okviru foruma za regionalnu suradnju, one se barem mogu posavjetovati i pripremiti odgovarajuću političku klimu;

4. sudjelovanje SAD-a u uspostavi novog poretka europske sigurnosti i njihova stalna nazočnost u Europi pridonosi sigurnosti malih zemalja. Svojom nazočnošću u Europi SAD pomaže uravnotežiti razne oblike posebnih odnosa i činitelja (primjerice francusko-njemačka suradnja, poseban položaj europskih nuklearnih sila, posebni odnosi između Velike Britanije i SAD-a, itd.) te ublažava stalna strahovanja malih zemalja da će ih nadvladati neka jaća zemlja ili skupina zemalja;¹²

¹¹Gartner, H. - Sens, A.G., Ibid.

¹²Winkler, Theodor, Central Europe and the Post-cold War European Security Order. p. 28. Iz: Jacob, K. (ur.) *Central European Security Concerns: Bridge, Buffer or Barrier?*, London 1993.

5. jačanje bilateralne i multilateralne vojno-političke suradnje među europskim zemljama.

Od negativnih elemenata današnjeg okružja europske sigurnosti s obzirom na sigurnost malih zemalja, valja spomenuti sljedeće:

1. mnoge male europske zemlje suočene su s opasnostima koje potječu od njihova unutarnjeg razvoja (primjerice, većina postsocijalističkih zemalja), kao i od lokalnih prijetnji koje se temelje na dugotrajnim regionalnim sukobima i/ili suparništvu (primjerice Hrvatska - Srbija, Grčka - Turska, baltičke republike, Moldavija - Rusija);

2. ujedinjenje Europe nema samo pozitivne strane, budući da ono također dovodi u pitanje nacionalni suverenitet pojedinih zemalja (ne samo u političko-gospodarskom nego i u društveno-kulturnom smislu), što naravno vrijedi za male zemlje;

3. ponovna podjela područja interesa među velikim silama, osobito u srednjoistočnoj i jugoistočnoj Europi te na Sredozemlju;

4. osuvremenjavanje i profesionalnost oružanih snaga uglavnom u snažnim i razvijenim zemljama upućuje na to da je primjena sile i dalje važan instrument politike suvremenih zemalja.

Ukratko, nova regulacija europske sigurnosti ne temelji se samo na sudničkom modelu sigurnosti. Ona još uvijek krije brojne nepoznanice i elemente ranije regulacije europske sigurnosti. Za male zemlje izuzetno je važno koji će se regulacijski model uvesti u budućnosti. Konačni razvoj multipolarne ravnoteže snaga, primjerice, izaziva dvojbe glede mehanizama za osiguravanje vanjske sigurnosti, a s tim su se problemom male zemlje već suočile u prošlosti u sustavu ravnoteže snaga. Sigurnosni mehanizmi malih zemalja uglavnom su obuhvaćali bilateralno i multilateralno povezivanje te politiku neutralnosti.¹³

Povijesno iskustvo uči nas da savezi malih zemalja s velikim silama mogu stvoriti nove neprijatelje, da su često nepouzdana i da bi čak mogli dovesti do gubitka samostalnosti u vanjskoj, pa čak i u unutarnjoj politici. Nadalje, politika neutralnosti najviše ovisi o povoljnim međunarodnim okolnostima koje prvenstveno osiguravaju velike sile, kao i o spremnosti zemalja da pod svaku cijenu ustraju u politici neutralnosti.

Mogući zajednički sustav regulacije europske sigurnosti ne bi za male zemlje bio i najbolji. Taj sustav, već po svojem određenju, znači prevlast velikih sila, kojom bi se uskoro vrlo vjerojatno ukinulo sudjelovanje malih zemalja u procesu odlučivanja o pitanjima europske sigurnosti.

¹³Sens, A., *Small-States Security in Europe: Threats, Anxieties and Strategies After the Cold War*, str. 83. Iz: Werner Brauwens, Armand Clesse & Olav F. Knudsen, *Small States And The Security Challenge In The New Europe*. Brassey's. London. Washington, 1996.

Daljnje gospodarsko-političko povezivanje i istaknuta važnost suradnje i međusobnog povjerenja među europskim zemljama sami po sebi ne jamče sigurnost malim zemljama. Iako uvjeti povezivanja jamče sigurnost od tradicionalnih izvora opasnosti (na temelju uporabe oružane sile), oni istodobno uzrokuju veću nesigurnost i zabrinutost malih zemalja:

1. glede očuvanja gospodarsko-političke autonomije
2. glede marginalizacije u europskim institucijama i procesu odlučivanja
3. glede koncentracije povlastica ujedinjenja unutar male skupine zemalja, itd.¹⁴

Uvođenje regulacije europske sigurnosti, što se temelji na sustavu kolektivne sigurnosti, u normativnom bi smislu za male zemlje imalo nekoliko prednosti (primjerice, pokretanje mehanizama za mirno razrješavanje sukoba, mogućnosti formalne suradnje svih članica u procesima odlučivanja o pitanjima sigurnosti, obveze velikih sila uređene multilateralnim sporazumima, itd.). Praksa je, međutim, pokazala da, primjerice, u UN-u, provedba svakoga kolektivnog sigurnosnog mehanizma najviše ovisi o političkoj volji velikih sila.

Iz svega ovoga možemo zaključiti da, bez obzira na to koji će se model regulacije sigurnosti uvesti u Europi u budućnosti, on će utjecati na sigurnost malih zemalja i pozitivno i negativno. Zato je malim zemljama od životne važnosti da se u okviru svoje nacionalne sigurnosne politike pridržavaju cjelovite suvremene koncepcije sigurnosti, koja uključuje vojne i nevojne aspekte nacionalne sigurnosti u kontekstu unutarnjeg i međunarodnog okružja. Samo dosljednim pridržavanjem te koncepcije male će zemlje postati vjerodostojni partneri u međunarodnim odnosima te će moći osigurati svoju sigurnost vlastitim snagama, kao i sudjelovanjem u širim institucijama za sigurnost.

Jedan od glavnih zajedničkih interesa malih zemalja nedvojbeno je to da se propisi o europskoj sigurnosti i dalje temelje na načelima suradnje, miroljubivom razrješavanju sporova i djelovanju multilateralnih institucija koje se, u svojim naporima da se uspostavi zajednički i integralan sigurnosni sustav, nadopunjuju te osiguravaju sudjelovanje svake europske zemlje.

3. Međunarodni aspekt slovenske politike nacionalne sigurnosti

Usprkos činjenici da novonastala politička elita u Sloveniji ima ozbiljnih teškoća u postizanju jasnog konsenzusa o ključnim pitanjima temeljnih nacionalnih interesa, svi se slažu kako je strateški cilj Slovenije da se pri-

¹⁴Sens, A., *ibid.*, str. 84.

ključni procesu europskog ujedinjenja, te na taj način što prije postane punopravna članica Europske unije i NATO-a.

Odgovornost slovenske države za nacionalnu sigurnost u glavnim je crtama iznesena u Rezoluciji o načelima nacionalne sigurnosti u Republici Sloveniji, koju je donijela slovenska skupština (prosinac 1993.), a u kojoj se navodi nekoliko značajnih vanjskih i unutarnjih opasnosti zajedno s glavnim sredstvima kojima se protiv njih može boriti. U Rezoluciji se spominje da se Slovenija obvezuje na miroljubivo rješavanje međudržavnih sukoba i smanjenje teškog naoružanja. Međutim, bude li napadnuta, kaže se u Rezoluciji, Slovenija će se braniti oružjem, oslanjajući se uglavnom na svoje vlastite obrambene sposobnosti. Međunarodni aspekt slovenske mirnodopske politike nacionalne sigurnosti temelji se na politici obrambenog oslanjanja na vlastite snage, s jedne strane, te uskog povezivanja s NATO-om, s druge.

Slovenska je skupština 11. travnja 1996. donijela još jednu rezoluciju, u kojoj se kaže da "Republika Slovenija želi osigurati svoj temeljni interes sigurnosti unutar sustava kolektivne obrane koji omogućuje članstvo u NATO-u". Taj dokument zapravo upućuje na to da je postignut opći nacionalni konsenzus o temeljima politike nacionalne sigurnosti. Provođenje ciljeva slovenske vanjske politike, od kojih je najvažniji slovensko uključivanje u procese europskog ujedinjenja i kolektivne institucije za sigurnost, temelji se na načelima samopouzdanja te uzajamnog povjerenja i suradnje, a ne zastrašivanja i neprijateljskog nadmetanja među državama. Što se sigurnosti tiče, to znači da je sadašnji slovenski establishment odabrao suradnju s drugim zemljama kao važno sredstvo za rješavanje problema.

U praktičnom smislu slovenska vlada teži jačanju dobrosusjedskih odnosa kao načinu konstruktivnog vođenja vanjske politike. S obzirom na slovenske odnose sa susjednim zemljama, moglo bi se zaključiti da je Slovenija u posljednje dvije godine učinila nekoliko bitnih koraka kako bi poboljšala odnose sa susjednim zemljama. Gledano u cjelini, ti su odnosi dobri, iako neki problemi s Italijom i Hrvatskom još nisu riješeni. Dok je nezavisna Slovenija poboljšala prijateljske odnose s Mađarskom i Austrijom, veze s Italijom i Hrvatskom prilično su složene. Talijanska vlada predvođena Berlusconiem prekinula je 1994. svoje odnose sa Slovenijom, zahtijevajući reviziju temeljnog međunarodnog ugovora po kojem su bili utvrđeni odnosi između Italije i Slovenije u okviru bivše Jugoslavije i koje je već potvrdila talijanska vlada (1991.-1993.). Sadašnji talijanski zahtjevi negiraju prijašnji sporazum i uključuju rješavanje imovinskih pitanja optanata (Talijana koji su napustili Jugoslaviju poslije Drugog svjetskog rata) u procesu slovenske denacionalizacije i privatizacije te se za njih traži pravo prvenstva pri otkupu imovine u Sloveniji. To je pitanje dovelo do raskola u vladajućoj slovenskoj koaliciji i ostavke ministra vanjskih poslova. Nova talijanska vlada je 1996. postigla napredak u rješavanju navedenih pitanja na način koji zadovoljava obje strane. Nastojanje da se riješe problemi s Hrvatskom, od kojih je najvažnije pitanje slovensko-hrvatske granice, do sada je bilo

prilično neuspješno jer su te dvije zemlje različito usmjerene u svojoj vanjskoj politici te imaju različite prioritete: Slovenija teži europskoj integraciji, a Hrvatska, s druge strane pak, teži da na zadovoljavajući način okonča rat na svojem teritoriju .

U posljednje dvije godine Slovenija je učinila značajan napredak u priključivanju Zapadu, posebice Europskoj uniji (s njom je postigla sporazum o priključivanju) i NATO-u. S obzirom na to da NATO ima središnju ulogu u europskoj sigurnosti te da proširuje svoje djelovanje novim ulogama, misijama i partnerima, razumljivo je da Slovenija teži postati njegovom članicom.

U siječnju 1994. godine, neposredno nakon NATO-vog sastanka na vrhu na kojem je formalno predstavljen Program partnerstva za mir (PfPP), slovenska je vlada dala svoju potporu tom programu i obznanila svoju namjeru da u njemu sudjeluje. U ožujku 1994. Slovenija je potpisala okvirni dokument Partnerstva za mir te je u srpnju iste godine donijela svoj prezentacijski dokument*. U svibnju 1995. usvojen je pojedinačni Program partnerstva za mir između Slovenije i NATO-a. Program partnerstva za mir daje konkretnije izgled Sloveniji, kako za političku tako i za vojnu suradnju s NATO-om. Stupanj suradnje u Partnerstvu za mir različit je u različitim područjima djelovanja, ali za novonastali sustav slovenske obrane drži se da je najvažnije sljedeće:

- izobrazba i obuka imenovanih časnika. Slovenske vlasti vjeruju da je uspostava potpuno autonomnog obrazovnog sustava za vojni kadar neracionalna i neekonomična. Zato očekuju da će obrazovati i obučiti velik broj časnika s visokim činovima u inozemstvu;

- prilagodba organizacije vojske suvremenim standardima. S obzirom na to da slovenski obrambeni sustav još nije u potpunosti razvijen, Ministarstvo za obranu želi uvesti standarde i postupke koji će osigurati kompatibilnost s NATO-om;

- uspostava zapovjednog, nadzornog i informatičkog sustava koji će se u prvom redu baviti provedbom operacija traženja, spašavanja, pružanja pomoći i uspostave mira;

- sudjelovanje u zajedničkim vježbama i stjecanje odgovarajućih iskustava;

- uspostava međunarodne jedinice za suradnju. Ministarstvo obrane formiralo je 1996. godine profesionalnu jedinicu slovenske vojske na razini bataljuna koja će biti obučena upravo za aktivnosti vezane uz Partnerstvo za mir.

Takva suradnja u Partnerstvu za mir važna je za Sloveniju kao malu zemlju iz više razloga:

1. Psihološki učinak povećane sigurnosti zemlje zbog spoznaje da se Slovenija, učvrstivši svoju nacionalnu obranu, može osloniti na veći saveznički sustav.

2. Slovenija preko svoje misije u NATO-u i časnika za vezu u koordinacijskoj ćeliji Partnerstva za mir može sudjelovati u zajedničkom planiranju operacija.

3. Izgradnjom novih vojno-obrambenih ustroja i postupaka, može se steći izvjestan stupanj funkcionalne, strukturalne, tehnologijske i vojno-političke kompatibilnosti s NATO-om.

4. To se može smatrati prvim korakom u procesu sveobuhvatnog uključivanja u integralnu vojnu i političku strukturu NATO-a.

Prema riječima nekih visokih časnika predstavnika NATO-a, Slovenija se pokazala vrlo djelatnim i pouzdanim partnerom u Partnerstvu za mir. Nadalje, težnja Slovenije da surađuje s NATO-om bila je jasno izražena donošenjem posebnog zakona (u veljači 1994.), koji osigurava sredstva za razvoj slovenskih obrambenih snaga u razdoblju od 1994. do 2003. Taj zakon govori i o tome da “oružje i vojna oprema nabavljena u skladu sa sadašnjim Zakonom moraju odgovarati standardima NATO-vog obrambenog sustava.¹⁵

5. Javno mnijenje o cilju slovenske vanjske politike da se Slovenija priključi NATO-u.

U demokratskom društvu popularnost i razumijevanje političke strategije i ciljeva kod prosječnih građana često se može izmjeriti anketiranjem javnosti. Te ankete ponekad mogu izazvati značajnu uzročno-posljedičnu reakciju u cijelom političkom spektru te postati snažnim pokretačem u određivanju budućih strategija. U razdoblju između 15. prosinca 1994. i 19. siječnja 1995. Centar za istraživanje obrane Fakulteta društvenih znanosti pri Ljubljanskom sveučilištu proveo je anketu na reprezentativnom uzorku od 1050 odraslih Slovenaca. Iako je istraživanje pokrivalo mnogo različitih dimenzija slovenske nacionalne sigurnosti (primjerice, ugroženost međunarodne sigurnosti, oblikovanje paneuropskih vojnih snaga, itd.), ovdje ćemo iznijeti samo ona pitanja koja se odnose na Sloveniju i NATO.

Kako bi se utvrdila gledišta i očekivanja ispitanika u vezi s time, u anketi su korištena sljedeća pitanja:

I. “Kako Slovenija može najučinkovitije osigurati vojnu sigurnost u budućnosti?” (v. Prikaz 1).

¹⁵The Law on the Provision of Resources for the Realisation of Key Development Programmes of Defence Forces of the Republic of Slovenia 1994-2003, *Official Gazette of the Republic of Slovenia*, br. 13/1994.

Prikaz 1:

- a) Uspostavom prijateljskih odnosa sa susjedima
- b) Sklapanjem sporazuma o obrani s drugim državama
- c) Jačanjem Slovenske vojske
- d) Jačanjem Slovenske policije
- e) Priključenjem NATO-u
- f) Primjenom vlastite vojske u sklopu paneuropskih vojnih snaga
- g) Slovenija nije vojno ugrožena
- h) Ne znam/ne mogu prosuditi

Izvor: Defense Research Center, "The National Security of Slovenia", 1994/95.

Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Slovenia (DRC, NSS 1994/95).

Iz ovog proizlazi da većina ispitanika upućuje na to kako bi Slovenija trebala u puno većoj mjeri upotpunjavati vojnu stranu svoje nacionalne sigurnosti nevojnim sredstvima, tj. diplomatskim, političkim i kulturnim odnosima (primjerice dobrosusjedskim odnosima - 75%; sklapanjem sporazuma o obrani s drugim državama - 50,4%; te primitkom u NATO - 40,5%). Jedna skupina ispitanika (31%) drži da je jačanje Slovenske vojske najprimjereniji način da se Sloveniji zajamči vojna sigurnost.

II. "Slovenska država ustraje u nastojanjima da bude primljena u članstvo NATO-a. Podržavate li osobno ove napore ili im se protivite?" (v. Prikaz 2).

Iz Prikaza 2 može se zaključiti da se 8% ispitanika protivi članstvu Slovenije u NATO-u, 44% ga podržava, a 32% ispitanika niti ga podržava niti se protivi takvim nastojanjima.

Prikaz 2:

- a) Ne znam
- b) Protivim se
- c) Niti podržavam niti se protivim
- d) Podržavam.

Izvor: DRC, NSS 1994/95.

III. “Slovenija je postala ravnopravni partner u programu *Partnerstvo za mir* koji je u sklopu NATO-a. Držite li da se sigurnosno stanje popravilo ili pogoršalo ?” (v. Prikaz 3).

Prikaz 3:

- a) Poboľjšalo se
- b) Nema promjena
- c) Pogoršalo se
- d) Ne znam

Izvor: DRC, NSS 1994/95.

Samo je 3% ispitanika procijenilo da se stanje slovenske nacionalne sigurnosti pogoršalo, dok je polovica ispitanika smatrala da se stanje nije nimalo promijenilo.

IV. “Procjene prednosti i nedostataka koje bi donijelo primanje Slovenije u NATO vrlo su različite. Slažete li se osobno s ovim tvrdnjama?” (v. Prikaz 4).

Prikaz 4:

Slažem se Ne slažem se Ne znam

- a) Porastao bi ugled Slovenije u svijetu
- b) Bio bi ukinut embargo na uvoz oružja
- c) Povećala bi se vojna sigurnost Slovenije
- d) To bi značilo više novca za obranu u proračunu
- e) Slovenske oružane snage lakše bi dolazile do suvremenog oružja
- f) Sloveniji bi bilo lakše uključiti se u procese europskog ujedinjenja
- g) NATO-ve vojne baze osigurale bi radna mjesta za tamošnje stanovništvo
- h) NATO-ve vojne baze ugrozile bi okoliš
- i) Osoblje u vojnim bazama bilo bi uznemirujući društveni činitelj
- j) Uspostava NATO-vih baza dovela bi do golemog gubitka teritorija s obzirom na to da je Slovenija malena zemlja

- k) Slovenske vojne snage postale bi učinkovitije nakon njihova uključivanja u NATO
- l) Članstvo u NATO-u ugrozilo bi slovenski suverenitet
- m) Slovenske tvrtke sudjelovale bi u vojnim projektima članica NATO-a
- n) Članstvo u NATO-u značilo bi kako se od Slovenije očekuje da sudjeluje u vojnim akcijama izvan svojeg teritorija.

Izvor: DRC, NSS 1994/95.

Iz Prikaza 4 vidi se da su ispitanici potpuno svjesni i pozitivnih i negativnih strana slovenskog primitka u NATO. Takva gledišta u skladu su s najnovijim NATO-vim istraživanjem o njegovu širenju, prema kojem svaka potencijalna članica NATO-a mora provesti vlastitu analizu isplativosti te na temelju nje odlučiti hoće li se priključiti NATO-u ili neće.

V. "Slovenska država teži što skorijem pristupanju NATO-u. Kad će, po vašem mišljenju, Slovenija stvarno postati članicom NATO-a?" (v. Prikaz 5).

Prikaz 5:

- a) Ne znam
- b) Nikad neće postati članicom NATO-a
- c) Nakon 2005. godine
- d) Između 2001. i 2005. godine
- e) Između 1997. i 2000. godine
- f) Do 1996. godine.

Izvor: DRC, NSS 1994/95.

Iz Prikaza 5 vidljivo je da gotovo 40% ispitanika ne zna odgovor ili se ne može očitovati o tom pitanju. Ostali odgovori su sljedeći: 10,2% ispitanika drži da se članstvo može ostvariti najranije 1996. godine; 31,3% odabralo je razdoblje između 1997. i 2000. godine; 11,3% smatra da će se članstvo u NATO-u ostvariti između 2001. i 2005. godine, a 4,5% drži da će se to vjerojatno dogoditi nakon 2005. godine. Od preostalih ispitanika, 5,2% misli da Slovenija nikad neće pristupiti NATO-u.

Na temelju neposrednih i posrednih pokazatelja koji proizlaze iz rezultata ove ankete javnog mnijenja, može se zaključiti sljedeće:

Prvo, što se tiče načina na koji valja osigurati vojnu sigurnost Slovenije, većina ispitanika na prvom mjestu ističe konstruktivnu vanjsku politiku. Za jačanje Slovenske vojske kao načina da se osigura vojna sigurnost izjasnila

se manjina od 30% ispitanika. Nasuprot tome, 75% ispitanika drži da je najvažnije jačanje dobrosusjedskih odnosa.

Drugo, rezultati govore da ne postoji očito ili značajnije neslaganje između javnog mnijenja i stavova slovenskih vlasti što se tiče nacionalne sigurnosti u okviru europske sigurnosti. Određenije pitanje o NATO-u upućuje na zaključak da bi 44% ispitanika odobrilo slovensko članstvo, dok se 9% ne bi s time složilo.¹⁶

Treće, čini se da se pitanju priključivanja NATO-u pristupa relano. Osim toga, javnost je potpuno svjesna činjenice da u okviru integracije i detanta u Europi NATO ima realne izgleda da ojača ponajprije svoju političku ulogu. Međutim, na temelju rezultata može se uočiti potreba Slovenaca da budu brzo i potpuno obaviješteni o svim prednostima i nedostacima koje će donijeti punopravno članstvo u NATO-u. Samo će u tom slučaju mlada slovenska država moći osigurati potreban politički i kulturni okvir, u kojem se uravnoteženost vrijednosti i mišljenja, političkog sustava i sustava nacionalne sigurnosti može održavati na temelju uzajamnog povjerenja.

4. Zaključak

Politike nacionalne sigurnosti koje grade suvremene države ne odnose se samo na ostvarivanje nacionalnih interesa nego i na utjecaje koje ima međunarodno sigurnosno okružje. Prijelaz na sigurnosno okružje u Europi poslije hladnog rata prilika je za izgradnju sveobuhvatnog paneuropskog sigurnosnog poretka, što se temelji na zajedničkim vrijednostima i pravilima ponašanja, a koji bi izražavao želju da se primjenjuju miroljubiva sredstva u razrješavanju sukoba unutar i između država. Stvaranje novoga europskog sigurnosnog poretka, koji bi počivao na spomenutim vrijednostima i načelima, nije nimalo jednostavan proces. Naprotiv, popraćen je teškoćama, novim sukobima i neizvjesnostima. Ipak, prevladavajuća sklonost suradnji i stalnom gospodarskom i političkom udruživanju, kao i postojanje nekoliko europskih multilateralnih institucija, danas pruža državama u regiji, a posebice onim manjima, priliku da sudjeluju u procesu odlučivanja o političkim i sigurnosnim pitanjima u Europi.¹⁷ Zato bi uspostava novoga

¹⁶Pitanje: (Podržavate li nastojanja slovenske vlade da se Slovenija priključi NATO-u?), bilo je ponovljeno u istraživanju javnog mnijenja u listopadu 1996. i ti odgovori pokazuju veću potporu ispitanika (oko 58%) slovenskom priključivanju NATO-u. (Vidi: Public Opinion and Mass Communication Research Center. Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Slovenia. *Eurobarometer 2*, listopad 1996.)

¹⁷Sens., A. *Small-States Security in Europe: Threats, Anxieties and Strategies After the Cold War*, str. 83. Iz: Werner Brauwens, Armand Clesse & Olav F. Knudsen, *Small States And The Security Challenge In The New Europe*. Brassey's. London. Washington, 1996.

sigurnosnog poretka u cijeloj Europi trebala biti element politike nacionalne sigurnosti svih zemalja, a naročito onih malih. Svaka mala država već po svojoj definiciji raspolaže ograničenim sredstvima i zato mora snositi teret svojih vojnoobrambenih obveza prije nego što se može osloniti na moguću suradnju i pomoć drugih država ili supranacionalnih organizacija za sigurnost. Male zemlje mogu djelovati kao suvereni i pouzdani partneri u međunarodnoj zajednici tek onda kad dostignu odgovarajući stupanj vlastite unutarnje stabilnosti i sigurnosti. Ipak, male bi zemlje trebale izgraditi svoj ustroj nacionalne sigurnosti na način koji im otvara mogućnost za njihovo kasnije uključivanje u veći sigurnosni sustav. Vojna intervencija JNA u Sloveniji 1991. godine, pokušaj da se cijela jugoslavenska kriza riješi oružjem, kao i neučinkovitost postojećih međunarodnih sigurnosnih mehanizama i instrumenata za rješavanje te krize, doveli su do spoznaje da Slovenija mora osigurati nacionalnu sigurnost i vojnim i nevojnim sredstvima koja će biti ugrađena u novi nacionalni sigurnosni sustav. Štoviše, za Sloveniju kao malu zemlju izuzetno je važno priključiti se procesima integracije i stvoriti svoj nacionalni sigurnosni ustroj, kako bi se uključila u veći multiinstitucijski europski sigurnosni ustroj. S obzirom na to da NATO ima vojnoobrambene mogućnosti potrebne za uspješno osiguravanje kolektivne obrane za svoje članice, on je za većinu postsocijalističkih zemalja vrlo privlačna vojno-politička organizacija.

Za razliku od drugih bivših socijalističkih zemalja na prostoru srednjoistočne Europe, Slovenija nije nikad bila članica nekadašnjeg Varšavskog pakta. Zbog svoga velikog uspjeha u prijelazu na demokratski sustav (gospodarska i politička stabilnost, uspostava demokratskih civilno-vojnih odnosa i obrambenih vojnih snaga, itd.)¹⁸, kao i značajnog napretka u suradnji s institucijama Zapada, može se pretpostaviti da će NATO ponuditi Sloveniji mogućnost da što prije postane njegov punopravni član.

NATO može dokazati svoju vjerodostojnost i opravdati svoje daljnje postojanje najbolje tako da dozvoli primitak novih članica, s time da najprije pozove stabilne i pouzdane partnere.

¹⁸Što se tiče domaće gospodarske situacije, glavni makroekonomski pokazatelji slovenskog gospodarstva su sljedeći:

a) BNP po stanovniku (u US dolarima): najnoviji podatak - 9,663; unazad godinu dana - 9,352;

b) rezerve vanjske razmjene: najnoviji podatak: 3,5 milijardi US dolara, što je dovoljno za financiranje četvoromjesečnog uvoza i da 15 posto prelazi ukupan vanjski dug; unazad godinu dana: 3,4 milijarde US dolara;

c) inflacija na kraju godine: najnoviji podatak - oko 10 posto; unazad godinu dana - oko 18 posto;

d) standardizirana stopa nezaposlenosti (po ILO-u): najnoviji podatak - 8 posto; unazad godinu dana - 7,4 posto.

Radi detaljnijih podataka vidi: *IMAD Slovenia Economic Mirror*, svezak 11, br. 7, str. 30, July 1996. i Paul Phillips and Bogomil Ferfila, *The First Five Years. Slovenia. Quarterly Magazine*, svezak X, br. 2 (1996.), str. 4-8.

Što se tiče uloge koju Slovenija ima u paneuropskom sigurnosnom ustroju i proširenju NATO-a, u ovom je trenutku od prvenstvene važnosti postići među Slovencima široki društveni konsenzus o njezinoj političkoj odluci da postane punopravnom članicom NATO-a.

Anton Grizold

*SLOVENE NATIONAL SECURITY AND
EUROPEAN SECURITY INTEGRATION*

Summary

As newly established nation-state Slovenia continues to develop concepts, policies, and institutions to provide for its national security. She does so as a young country in a new Europe and must consider not only her own experiences, principles, and international politics, but also the dynamic environment of the multifaceted proposals and efforts at European integration. These are the basic considerations for understanding the process whereby Slovenia is forming a new national security network, both internally and on the international level, and also for following Slovenia's endeavors to participate in European integration and join NATO and the European Union.

Isprika autoru i čitateljima

U prošlom broju našeg časopisa (*Politička misao*, 3/1997.) došlo je, zbog propusta korektora i izvršnog urednika, do neugodne pogreške u tekstu Antona Grizolda "Slovenska nacionalna sigurnost i europsko sigurnosno ujedinjenje". Na stranicama 117—119 iz teksta su ispušteni grafički prikazi, koji su — nakon što je po izlasku iz tiska propust uočen — naknadno umetnuti u časopis. Uredništvo se ovime ispričava autoru i čitateljima časopisa.

Za uredništvo časopisa *Politička misao*

izvršni urednik
Nenad Zakošek